

УДК 504:332.3

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В УМОВАХ РИНКОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

З. Рижок, здобувач

Львівський національний аграрний університет

Постановка проблеми. В умовах формування та децентралізації регіональної економіки актуальним є питання реформування аграрної сфери за рахунок максимального використання економічного потенціалу земельних ресурсів як економічної категорії для територіальної організації виробництва. Однак внаслідок нераціонального використання земель і зменшення родючості ґрунтів економічний потенціал та екологічний стан земельних ресурсів знижується.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання охорони, відтворення та збереження потенціалу земельних ресурсів досліджували такі науковці, як А. Г. Андрійчук, Д. І. Бабміндра, В. В. Горлачук, Д. С. Добряк, А. Г. Мартин, А. Г. Новаковський, А. Я. Сохнич, А. М. Третяк, В. В. Юрчишин та ін. Саме у наукових дослідженнях цих вчених обґрунтовано теоретико-методологічні засади ефективного використання земельних ресурсів.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є аналіз показників оцінки економічного потенціалу ефективного використання земельних ресурсів Львівської області як основи формування регіональної економіки.

Виклад основного матеріалу. Наявність земельно-ресурсного потенціалу є умовою забезпечення сталого розвитку, запорукою стабільного функціонування, основою економічної безпеки регіону. В умовах розвитку ринкової економіки такі поняття, як «потенціал» та «ресурс», стають близькими за своїм значенням. Так, потенціал сільськогосподарського виробництва потрібно розглядати як сукупність необхідних для їх функціонування та розвитку земельних ресурсів, що виступають територіальною основою суспільного виробництва, поліпшують та збільшують свою продуктивність внаслідок ефективного їх використання.

Ефективним варто вважати таке використання земель, яке забезпечує науково обґрунтований економічний ефект господарювання і при цьому поліпшує родючість ґрунтів та екологічний стан навколишнього середовища. При цьому комплекс організаційно-економічних заходів спрямовується на збереження й відтворення родючості ґрунтів, екологічний баланс ландшафтів, поліпшення інших корисних властивостей землі і навколишнього середовища [3]. Львівська область як регіон характеризується потенційно ефективними земельними ресурсами. Загальна земельна площа області становить 2183197,4 га, з яких землі сільськогосподарського призначення – 1292655,3 га, що складає 59,2 %. Розподіл земельного фонду та виробництва валової продукції показано на рис. 1. З діаграми видно, що Сколівський район має прямо пропорційний зв'язок між земельною площею (157011 га) та виробництвом валової продукції (745,3 млн грн). Обернена залежність спостерігається на території Турківського району, де землі займають 119340,0 га, а виробництво валової продукції становить 233,6 млн грн.

На сучасному етапі формування регіональної економіки важливим кроком є визначення показників економічного потенціалу земельних ресурсів регіонів. У свою чергу економічний потенціал безпосередньо залежить від розвитку та структури сільськогосподарської галузі виробництва на конкретній території.

Ефективність використання ресурсного потенціалу – це відношення отриманих результатів виробництва до використаних ресурсів, а критерієм ефективності є максимум отриманих результатів за мінімуму витрат. При оцінці використання земельних ресурсів основним показником є зростання виробництва валової продукції [5]. Однак виробництво валової продукції є узагальнювальним, синтетичним показником рівня господарювання під час визначення ефективності використання земель. Валова продукція сільського господарства повинна враховувати рівень затрат та забезпечення земельними ресурсами, матеріальні й трудові витрати, якість землі.

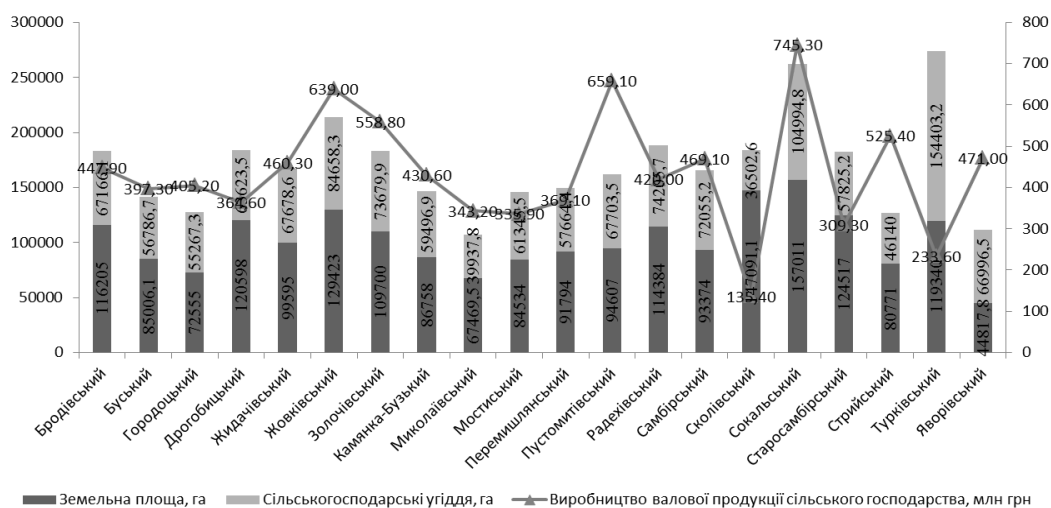

Рис. 1. Розподіл земельного фонду та виробництва валової продукції у Львівській області.

Основними показниками оцінки ефективності економічного потенціалу земельних ресурсів на території регіону є рівень забезпечення народно-господарських потреб у сільськогосподарській продукції і населення у продуктах харчування, промисловості у сировині, торгівлі у продовольчих товарах. Економічні показники є концентрованим виразом якісних і кількісних змін в аграрній економіці. Їх величина змінюється залежно від розвитку аграрного виробництва і відображає його об'єктивність і вірогідність [2]. Динаміку валового виробництва продукції сільського господарства в господарствах усіх категорій на території Львівської області у 2013 році показано на рис. 2, з якого видно, що всього в області валова продукція сільського господарства становить 8813,3 млн

грн та складає 3,5 % у загальному обсязі країни, а саме 16-те місце у рейтингу регіонів.

Сокальський район Львівської області має найбільший обсяг виробництва валової продукції – 745,3 млн грн і складає 8,46 % питомої ваги в загальному обсязі регіону, що характеризує його як район з високим рейтингом продуктивності сільськогосподарських земель. Сколівський район нестійкий та має тенденції до погіршення використання земель, адже валовий продукт сільського господарства на його території становить 135,4 млн грн (1,54 %).

Структуру продукції сільського господарства за видами на території Львівської області у 2013 році показано на рис. 3, де продукція рослинництва становить 5135,9 млн грн (58,3 %), а тваринництва – 3677,4 млн грн (41,7 %) [4].

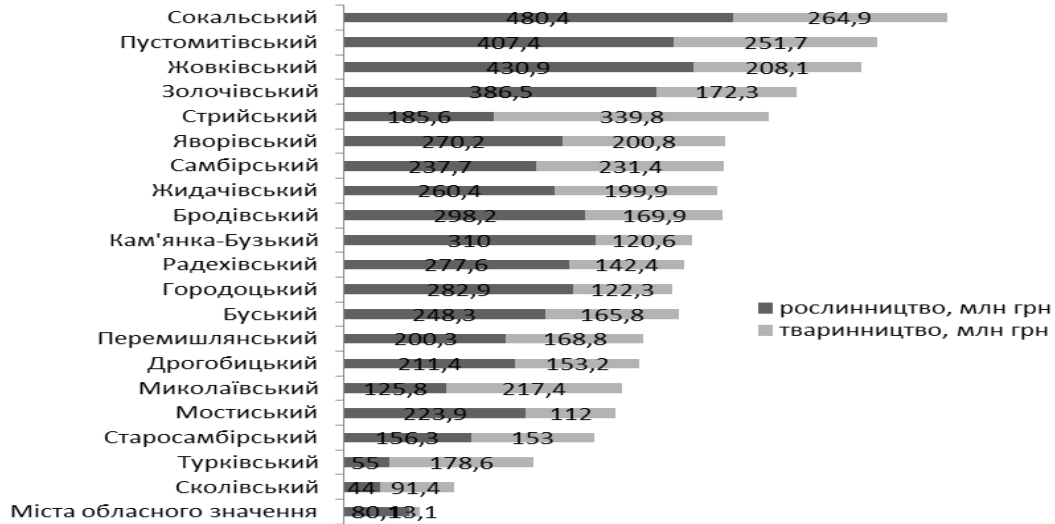

Рис. 2. Динаміка валового виробництва продукції сільського господарства у господарствах усіх категорій на території Львівської області у 2013 році.

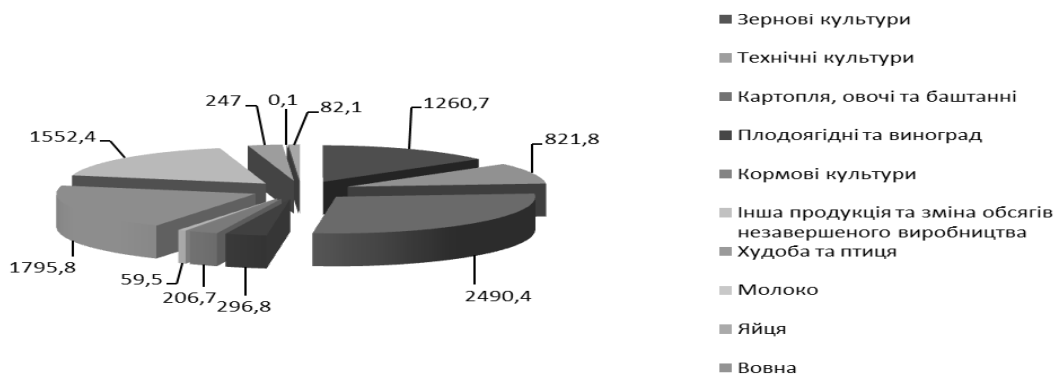

Рис. 3. Структура обсягу виробництва валової продукції сільського господарства на території Львівської області у 2013 році.

У результаті можна вважати, що рівень ефективності використання землі визначається виходом валової продукції або валовим доходом з гектара сільськогосподарських угідь (умовної ріллі). Всього у Львівській області продукція сільського господарства в розрахунку на одну особу становить 3470 грн, з розрахунку на 100 га – 842,6 тис грн. Стає відомо, що показник виробництва валової продукції сільського господарства є частковим, узагальнювальним, а отже, може змінюватися залежно від просторового аспекту, часового діапазону, під впливом організаційних, економічних та інноваційних механізмів і в результаті підлягає збільшенню внаслідок еколого-економічного формування сталого землекористування регіону в ринкових умовах. Тому під час оцінки економічного потенціалу земельних ресурсів належить враховувати такі показники, як чистий дохід від реалізації – 5741,5 млн грн, фінансовий результат від реалізації – 1517,5 млн грн, рівень рентабельності – 35,9 % та собівартість виробництва зернових культур – 134,17 ц/га.

В економічному аспекті раціоналізацію сільськогосподарського землекористування визначають як максимізацію прибутку, який залежить від урожаю і затрат при обмеженнях на розміри оброблюваної ділянки (землеволодіння чи землекористування) [6]. У контексті реформування економічної системи України земля є основним надійним ресурсом оздоровлення економічної ситуації, що склалася сьогодні. Подолання економічної кризи через залучення в ефективний оборот земельно-ресурсного потенціалу та вдосконалення земельних відносин мають розглядатися як пріоритетний напрям соціально-економічного розвитку країни [1]. Землю необхідно використовувати як земельний капітал, тобто товар, і вбачати основний економічний ефект у земельному ринку через цивільно-правові та ринкові операції щодо прав володіння, користування й розпорядження земельними ділянками.

Висновки. На основі даного дослідження можна зробити висновки, що потенціал земельних ресурсів – економічна категорія, яка виражає матеріальну результативність через критерії та показники економічно ефективного сільськогосподарського виробництва, основним з яких є вихід валової продукції, що на території Львівської області становить 8813,3 млн грн у 2013 році, або 85,1 % до 1990 року і 126,4 % порівняно з 2000 роком, що вказує на тенденцію до збільшення. Проаналізовані показники дають нам підстави стверджувати про отримання недостатньої кількості продукції з одного гектара за мінімальних затрат без втрат для земельних ресурсів з урахуванням конкретних природно-кліматичних умов на території регіону.

Бібліографічний список

1. Добряк Д. С. Економічний оборот землі в Україні: теорія, методологія і практика / Д. С. Добряк, А. Г. Тихонов, Л. В. Паламарчук. – К. : Урожай, 2004. – 136 с.
2. Іванух Р. А. Аграрна економіка і ринок / Іванух Р. А., Дусановський С. Л., Білан Є. М. – Тернопіль : Збруч, 2003. – 305 с.
3. Мармуль Л. О. Регіональне управління та регулювання використання земельних ресурсів : монографія / Мармуль Л. О., Романова В. А. – К. : ННЦ ІАЕ, 2007. – 192 с.

4. Сільське господарство Львівської області : стат. зб. [Електронний ресурс] / Державна служба статистики Львівської області. – Режим доступу : www.lv.ukrstat.gov.ua.
5. Терещенко С. І. Ресурсний потенціал аграрних формувань регіону: тенденції розвитку : монографія / С. І. Терещенко. – Суми : ВВП «Мрія-1», 2014. – 202 с.
6. Третяк А. М. Землепорядне проектування: теоретичні основи і територіальний землеустрій : навч. посіб. / Третяк А. М. – К. : Вища освіта, 2006. – 528 с.

Рижок З. Економічний потенціал земельних ресурсів в умовах ринкових трансформацій

Обґрунтовано аспекти максимального використання економічного потенціалу земельних ресурсів як економічної категорії для територіальної організації виробництва. Проаналізовано показники оцінки ефективності економічного потенціалу земельних ресурсів на території регіону, основним серед яких є обсяг виробництва валової продукції сільського господарства.

Ключові слова: економічний потенціал, земельні ресурси, регіональна економіка, ефективне використання, виробництво валової продукції.

Ryzhok Z. Economic potential of land resources in conditions of economic transformation

The article describes aspects of maximum application of economic potential of land resources as an economic category for territorial organization of production. The author has analyzed indicators of estimation of efficiency of economic potential of land resources on the territory of the region, where volume of gross output of agricultural production is considered a principal one.

Key words: economic potential, land resources, regional economy, efficient utilization, production of gross output.

Рыжок З. Экономический потенциал земельных ресурсов в условиях рыночных трансформаций

Обоснованы аспекты максимального использования экономического потенциала земельных ресурсов как экономической категории для территориальной организации производства. Проанализированы показатели оценки эффективности экономического потенциала земельных ресурсов на территории региона, основным среди которых является объем производства валовой продукции сельского хозяйства.

Ключевые слова: экономический потенциал, земельные ресурсы, региональная экономика, эффективное использование, производство валовой продукции.